

Nuorten asumisen tukemiseen liittyviä toimintamalleja ja materiaaleja

Sisällys

JOHDANTO	3
1. VALTAKUNNALLISIA JA PAIKALLISIA TOIMINTAMALLEJA PAAVOII KAUPUNGEISTA	4
1.1 Nuorten asumiskurssin toimintamalli.....	4
1.2 NALK-asumisvalmennuksen toimintamalli, Turku - Asumisvalmennuksella ja yksilöllisellä tuella onnistuneeseen asumiseen	6
1.3 Nuorisopalveluiden ja vuokranantajien yhteistyö nuoren asumisen turvaamisessa, Oulu - Nuoren asumisen turvaaminen yhteistyössä - prosessikuvaus	8
1.4 NAL-paikallisyhdistysten, nuorisopalveluiden ja sosiaalityön yhteistyö asumisen ongelmatilanteissa, Oulu	10
1.5 Kumppanuuspankki -yhteistyömalli, Helsinki	12
1.6 Työpajan ja asumispalveluiden yhteistyömalli	13
1.7 Asukastupatoiminnan toimintamalli, Kuopio - Linnantupa	16
1.8 Nuoret arjen keskiössä, Espoo - Yhteiskehittäminen osallistavana asuinaluesuunnittelun työvälineenä	18
1.9 Yhteistyö puolustusvoimien kanssa	20
1.10 Asumisen ilta vanhemmille ja nuorille, Oulu	22
1.11 Oppilaitosyhteistyön materiaalipaketti	24
2. MATERIAALEJA ERI TILANTEISIIN	26
2.1 Tietopaketit	26
2.1.1 Olisinpa kotona -opas nuorten asumisen tukemiseen osana monialaista ennaltaehkäisevää yhteistyötä.....	26
2.1.3 Kaikki lähtee kotoa -opas lapsuudenkodista itsenäistyvän nuoren asumisen tukemiseen.....	26
2.2 Materiaalia ohjaus- ja opetustyöhön	27
2.2.1 Nuoren asumisen polku	27
2.2.2 Miten selvitän vuokravelkani?	27
2.2.3 Asuminen ja rahavaikeuksien ennaltaehkäisy -opetusmateriaali	28
2.2.4 Asumiskurssi rikostaustaisille nuorille -ohjaajan materiaali	29
2.2.5 Vantaan jälkihuollon sosiaaliohjauksen materiaalipankki	30
2.2.6 Tositarinoita asumisesta – tarinoita ja tehtäviä nuorten kanssa pohdittavaksi... ..	31
2.3 Materiaalia nuorille	32
2.3.1 Asumisen ABC	32
2.3.2 Itsenäistyvän nuoren opas, Vantaa.....	32
2.3.3 Varusmiehille suunnattu asumisen materiaali.....	33
2.4 Materiaalia vaikuttamistyöhön.....	33
2.4.1 Vinkkejä vaikuttamiseen	33
2.4.2 Vaikuta päättäjiin -esimerkki vaikuttamistempauksen toteuttamisesta	34
2.4.3 Vinkkejä verkostotyöhön – verkostot nuorten asumisen tukena	36

Johdanto

Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke (2012–2015) on pyrkinyt nuorten asunnottomuuden vähentämiseen ja on osa hallituksen asunnottomuuden vähentämishjelmaa (PAAVOII) vuosina 2012–2015. Valtakunnallisessa hankkeessa on pyritty kokoamaan nuorten asunnottomuuden ja syrjäytymisen kanssa työskentelevät tahot yhteen sekä käyttämään yhteistä asiantuntemusta uudenlaisten toimintamallien jalostamiseen ja juurruttamiseen. Näin on kasvatettu nuorille suunnattujen palvelujen volyymin ja nostettu esille hyviä innovaatioita ja käytäntöjä. Valtakunnallista hanketta hallinnoi ympäristöministeriö, koordinoi Nuorisoasuntoliitto ry ja sen rahoittaa RAY. Valtakunnallista hanketta on toteutettu kymmenen suurimman asunnottomuuskunnan alueella, jotka ovat Espoo, Helsinki, Vantaa, Lahti, Oulu, Joensuu, Kuopio, Tampere, Turku ja Jyväskylä. Kaupungit ovat tehneet valtion kanssa aiesopimuksen, jolla he sitoutuvat nuorten asunnottomuuden vähentämiseen eri tavoin.

Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke päättyy vuoden 2015 lopussa. Tähän koontiin on kerätty keskeisimmät kehittämistyön tuotokset ja materiaalit, joita hankekaudella on tehty hankkeen ja paikallisten toimijoiden kanssa yhteistyössä. Kehittämistyön tavoitteena on ollut löytää sellaisia toimintamalleja ja tekemisen tapoja, jotka ennaltaehkäisevät nuorten asumisen ja arjen ongelmien syntymistä ja sitä kautta nuorten asunnottomuutta sekä laajemmin nuorten syrjäytymistä.

Tähän koontiin on kerätty tiivistelmät keskeisimmistä toimintamalleista ja lyhyet selostukset kustakin materiaalista. Esimerkit ovat paikallisia malleja, joita voi kehittää edelleen tai muokata omaan toimintaan sopivaksi vastikkeettomasti.

Lisätietoja malleista saat: Nuorisoasuntoliitosta (www.nal.fi) tai olemalla suoraan yhteydessä tiivistelmissä esiintyviin yhteistyökumppaneihin.

1. Valtakunnallisia ja paikallisia toimintamalleja PAAVOII kaupungeista

1.1 NUORTEN ASUMISKURSSIN TOIMINTAMALLI

Tavoite: Kurssin tavoitteena on parantaa nuorten asunnonsaanti-mahdollisuuksia, vahvistaa nuorten asumisen ja arjenhallinnan tietoja ja taitoja sekä vähentää ja ennaltaehkäistä nuorten asunnottomuutta. Kurssin teemoja voivat olla esimerkiksi vuokralaisen oikeudet ja velvollisuudet, asunnon kunto ja huolenpito, talous- ja velka-asiat, opiskelu ja työ sekä oma hyvinvointi. Tässä esiteltävään malliin on koottu eri kaupunkien asumiskursseja yhdistäviä keskeisimpiä tekijöitä. Mallia on helppo levittää ja soveltaa erilaisiin toimintaympäristöihin sopivaksi. Kursseja voidaan järjestää monella eri tavalla paikallisten tarpeiden ja toiveiden mukaan.

Kohderyhmä: Kohderyhmänä ovat alle 30-vuotiaat asunnottomat ja/ tai asunnottomuusuhan alla elävät sekä ensimmäistä kertaa omaan kotiin muuttavat tai muuttoa suunnittelevat nuoret.

Toteuttamistapa: Jokaiselle kurssikerralle valitaan yksi teema. Teemoja valitaan yhtä monta kuin on kurssikertojakin. Kurssin on hyvä olla tiivis kokonaisuus ja ryhmän tulisi kokoontua säännöllisesti. Tavoitteena on antaa nuorelle sellaisia tietoja ja eväitä, joita noudattamalla hän kykenee turvalliseen, asunnon arvon säilyttävään ja naapurisopua edistävään asumiseen sekä turvaamaan asumisensa jatkuminen.

Vastuut: NAL-paikallisyhdistys ja/tai muu nuorten ja/tai asumisen parissa toimiva taho vastuujärjestäjänä. Kurssikerroille voi pyytää myös muita keskeisiä teeman mukaisia yhteistyökumppaneita.

Resurssit ja kustannukset:

- Henkilöresurssi, vähintään yksi koordinoiva taho
- Tila
- Tarjoilut
- Materiaali

Huomioitavaa:

- Nuorten motivointi ja sitouttaminen tärkeää.
- Painotettava, ettei kurssille osallistuminen takaa asunnon saantia, mutta voi parantaa sen mahdollisuuksia.

Materiaali/NAL-tukitoimet:

- Omaan kotiin -opas
- Asumisen ABC
- Mun koti -ohjaajan kansio
- Kaikki lähtee kotoa -opas
- Tositarinoita asumisesta – tarinoita ja tehtäviä nuorten kanssa pohdittavaksi
- Tehtäväpankki asumiskurssille
- Toimintamalli saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot:

- Espoo: Espoon kaupungin sosiaalitoimi, Sininauhasäätiö
- Tampere: Tampereen asuntotoimi, aikuissosiaalityö, etsivä nuorisotyö, Tampereen Vuokra-asunnot Oy TVA, Tampereen Vuokralatosäätiö VTS
- Jyväskylä: Jyväskylän Nuorten aikuisten palvelukeskus J- Nappi, aikuissosiaalityö, Jyväskylän Nuoriso- ja Palveluasunnot JNP
- Kuopio: Kuopion kaupunki, Vamos, Savon ammatti- ja aikuisopisto, TE-toimisto, Niiralan Kulma, Kuopion Opiskelija-asunnot Oy, Kuopion seudun Nuorisoasunnot ry
- Joensuu: Joensuun kaupungin sosiaalitoimi, Joensuun Seudun Nuorisoasuntoyhdistys ry, kaupungin talous- ja velkaneuvonta, Sovatek, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä
- Vantaa: Y-Säätiö, Vantaan kaupungin Nuorten jälkihuoltokeskus
- Turku: Turun Seudun Nuorisoasunnot ry, Pakolaisapu ry:n Kotiloprojekti
- Oulu: Oulun seudun Nuorisoasuntoyhdistys ry, Oulun kaupungin jälkihuolto

1.2 NALK-ASUMISVALMENNUKSEN TOIMINTAMALLI, TURKU - asumisvalmennuksella ja yksilöllisellä tuella onnistuneeseen asumiseen

Tavoite: Toimintamallin tavoitteena on asuttaa asunnottomia nuoria tavallisiin kaupungin vuokra-asuntoihin, vahvistaa nuorten asumistaitoja sekä parantaa nuorten edellytyksiä onnistua itsenäisessä asumisessa monialaisena yhteistyönä toteutetun asumisvalmennuksen ja yksilöllisesti suunnitellun tuen avulla. Toimintamalli on yksi asumiskurssin paikallinen muoto ja sitä kehitetään jatkuvasti eteenpäin.

Kohderyhmä: Kohderyhmänä ovat alle 30-vuotiaat asunnottomat tai asunnottomuus uhan alla olevat, Turun asumis- ja päihdepalvelujen piirissä olevat nuoret.

Toteuttamistapa: Kahtena iltapäivänä järjestettävä asumisvalmennus, jonka teemoja ovat mm. vuokralaisen oikeudet ja velvollisuudet, asuminen ja rahankäyttö, velkaantuminen, diakonia-apu sekä tuetun työllistymisen palvelut ja koulutuspalvelut. Yhteistyössä mukana olevat tahot vastaavat kukin yhden teeman käsittelystä nuorten kanssa. Asumisvalmennuksen päätyttyä jokainen nuori tapaa sosiaalityöntekijän henkilökohtaisesti, jolloin nuoren kanssa laaditaan tukisuunnitelma itsenäisen asumisen tueksi. Asumisvalmennuksen aikana nuori tekee asuntohakemuksen TVT Asunnot Oy:lle, joka tarjoaa valmennuksen hyväksytysti suorittaneelle nuorelle asunnon sitä mukaa kun asuntoja vapautuu.

Vastuut: Yksi koordinoiva taho, esim. asumis- ja päihdepalvelut.

Resurssit ja kustannukset:

- Henkilöresurssi, vähintään yksi työntekijä
- Tila
- Tarjoilut
- Materiaali

Huomioitavaa:

- Nuori ohjautuu asumisvalmennukseen asumis- ja päihdepalvelujen sosiaalityöntekijän alkukartoituksen perusteella.
- *TVT Asunnot Oy tarjoaa asunnon asumisvalmennuksen hyväksytysti suorittaneelle nuorelle.*

Nuorten asumisen tukemiseen liittyviä toimintamalleja ja materiaaleja

---

- Mikäli nuorella on taustalla vuokratästäjä, ne tulee hoitaa kuntoon ennen asunnon saamista.
- Mikäli nuorella on vakavia asumishäiriöitä asumishistoriassaan, käytetään yksilökohtaista harkintaa.

Materiaali/NAL-tukitoimet:

- Omaan kotiin -opas
- Asumisen ABC
- Kaikki lähtee kotoa -opas
- Tositarinoita asumisesta – tarinoita ja tehtäviä nuorten kanssa pohdittavaksi
- Tehtäväpankki asumiskurssille
- Toimintamalli saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot:

Turun asumis- ja päihdepalvelut (koordinoiva taho), TVT Asunnot Oy, Sirkkalan päiväkeskus, Diakoniakeskus, Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto, Varsinais-Suomen Sininauha ry, Turun Seudun Nuorisosasunnot ry, Turun velkaneuvontatoimisto

Tiedustelut:

- Asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityö, sosiaalityöntekijä Tiina Furuholm/ tiina.furuholm@turku.fi
- Asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityö, johtava sos.työntekijä Pasi Lehti/ pasi.lehti@turku.fi
- Asumis- ja päihdepalveluiden toimistopäällikkö Merja Niinimäki/ merja.niinimaki@turku.fi

1.3 NUORISOPALVELUIDEN JA VUOKRANANTAJIEN YHTEISTYÖ NUOREN ASUMISEN TURVAAMISESSA, OULU - Nuoren asumisen turvaaminen yhteistyössä - prosessikuvaus

Tavoite: Tavoitteena on kehittää ja kuvata vuokranantajien yhteistyötä kaupungin nuorisopalveluiden kanssa asumisen ongelmatilanteissa. Yhteistyön kehittämisen myötä halutaan tavoittaa ja tukea paremmin niitä nuoria, joilla on asumisen ongelmia ja jotka tarvitsevat laajempaa tukea oman tilanteensa selvittämiseen. Tämän avulla voidaan selkeyttää toimijoiden rooleja, vastuita ja keskinäistä työnjakoa. Tavoitteena on löytyä aikuinen ja palvelut, jotka pystyvät vastaamaan nuoren tuen tarpeeseen kokonaisvaltaisesti.

Kohderyhmä: Nuorisopalveluiden ikärajan mukaiset nuoret, jotka asuvat vuokralla.

Toteuttamistapa:

- Nuorisopalveluiden toimintojen ja nuorten erityisyyden esittely vuokranantajatahoille.
- Vuokranantajat kertovat nuorten palveluista nuorille vuokralaisille luonnollisissa tilanteissa.
- Nuoren yhteystietojen kirjaaminen tarvittaessa nuorten palveluille yhteydenottoa varten.
- Nuorisopalvelut ottavat yhteyttä nuoreen sopiakseen oikeanlaisesta tuesta.

Vastuut: Vuokranantajataho vastaa nuorten palveluiden tiedottamisesta nuorille vuokralaisille sekä yhteydenottopyynnöstä. Nuorisopalvelut vastaavat nuoren ohjaamisesta yhteydenottopyynnön tultua.

Resurssit ja kustannukset: Nuorisopalveluiden toimintojen esittely vuokralaisille, kesto n. 1 tunti. Nimetyt vastuutahot sekä vuokranantajilla että nuorisopalveluilla

Huomioitavaa:

- Toimintojen esittely on oltava riittävä vuokranantajatahon työntekijöille, että nuorisopalveluista voidaan kertoa nuorille ja pyytää nuorten yhteystietoja yhteydenottoa varten.
- Nuorisopalveluiden ja vuokranantajatahojen välinen vuoropuhelu ja toimintaan nimetyt työntekijät.

Nuorten asumisen tukemiseen liittyviä toimintamalleja ja materiaaleja

---

- Byströmin nuorten palvelut on Oulun kaupungin ensisijaisesti alle 30-vuotiaille oululaisille nuorille suunnattu matalan kynnyksen palvelukeskus, jossa kaupungin eri virastojen työntekijöitä on uudelleensijoitettu samaan toimipisteeseen. Byströmin nuorten palveluista nuori saa tarvitsemansa palvelut yhdestä paikasta, eikä nuori joudu asioimaan saman asian puitteissa useissa eri virastoissa.

Materiaali/NAL-tukitoimet:

- Listaus NAL-paikallisyhdistyksistä
- Omaan kotiin -opas
- Asumisen ABC
- Kaikki lähtee kotoa -opas
- Tositarinoita asumisesta – Tarinoita ja tehtäviä nuorten kanssa pohdittavaksi
- Toimintamalli saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot:

Byströmin nuorten palvelut
Pohjois-Suomen Opiskelija-asuntosäätiö (PSOAS)
Oulun Sivakka

1.4 NAL-PAIKALLISYHDISTYSTEN, NUORISOPALVELUIDEN JA SOSIAALITYÖN YHTEISTYÖ ASUMISEN ONGELMATILANTEISSA, OULU

Tavoite: Kehittää Oulunseudun Nuorisosasuntoyhdistyksen yhteistyötä Oulun kaupungin Byströmin nuorten palveluiden ja sosiaalityön kanssa nuoren asumisen ongelmatilanteissa. Yhteistyön kehittämisen myötä halutaan tavoittaa ja tukea paremmin niitä nuoria, joilla on asumisen ongelmia ja jotka tarvitsevat laajempaa tukea oman tilanteensa selvittämiseen. Lisäksi eri toimijoiden mukanaolo mahdollistaa nuorelle tuen, joka ei tule pelkästään vuokranantajan taholta. Asumispolun kuvaus selkeyttää toimijoiden rooleja, vastuita ja keskinäistä työnjakoa sekä ehkäisee päällekkäisen työn tekemistä. Tavoitteena on löytää oikea toimija ja palvelut, jotka pystyvät vastaamaan nuoren tuen tarpeeseen kokonaisvaltaisesti.

Kohderyhmä: 18–29-vuotiaat nuoret.

Toteuttamistapa: Byströmin tai sosiaalityön työntekijä kertoo nuorelle nuorisotasumisesta ja välittää esitiedon nuoresta vuokranantajalle. Vuokranantaja kertoo tarvittaessa asumisen tuesta ja ohjaa vuokralaisen Byströmin tai sosiaalitoimen palveluiden piiriin. Asumisen kriisitilanteessa pidetään tarvittaessa moniammatillinen palaveri, jossa nuori on mukana.

Vastuut: Vuokranantajataho vastaa asumiseen liittyvästä neuvonnasta ja ohjauksesta sekä asumisongelmien interventioista ja asumisen jälkiseurannasta. Lisäksi vuokranantajataho vastaa nuoren ohjaamisesta Byströmin nuorten palveluihin tai sosiaalitoimeen. Byströmin nuorten palvelut vastaavat nuoren ohjaamisesta asunnonhakuun ja tiedon välittämisestä vuokranantajalle. Sosiaalityöntekijä vastaa kriisivaiheesta ja jälkiseurannasta.

Huomioitavaa:

- Nuori pitää saattaa asianmukaisen palvelun äärelle mahdollisimman jouhevasti, eikä prosessi saa katketa.
- Byströmin nuorten palvelut on Oulun kaupungin ensisijaisesti alle 30-vuotiaille oululaisille nuorille suunnattu matalan kynnyksen palvelukeskus, jossa kaupungin eri virastojen työntekijöitä on uudelleensijoitettu samaan toimipisteeseen. Byströmin nuorten palveluista nuori saa tarvitsemansa palvelut yhdestä paikasta, eikä nuori joudu asioimaan saman asian puitteissa useissa eri virastoissa.

Materiaali/ NAL -tukitoimet:

- Omaan kotiin- opas
- Asumisen ABC
- Kaikki lähtee kotoa -opas
- Tositarinoita asumisesta – Tarinoita ja tehtäviä nuorten kanssa pohdittavaksi
- Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistyksen asumisen ohjauspalveluiden kuvaus
- Toimintamalli saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot:

Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry

Byströmin nuorten palvelut

Oulun kaupungin aikuissosiaalityö

MOPO-hanke

Nuorisoasuntoliiton Helppo olla – rästejä nolla -projekti

1.5 KUMPPANUUSPANKKI -YHTEISTYÖMALLI, HELSINKI

Tavoite: Varmistaa nuorten onnistunut siirtyminen tuetusta asumisesta itsenäiseen asumiseen. Toimintamallia on pilotoitu Helsingissä vuodesta 2014.

Kohderyhmä: NAL-paikallisyhdistykset ja toissijaisena kohderyhmänä tuetusta asumisesta itsenäiseen asumiseen siirtyvät nuoret, joiden voi olla vaikea saada asuntoa tavallisilta vuokramarkkinoilta.

Toteuttamistapa: Kumppani suosittelee Alkuasunnoille heidän toiminnassa mukana olevaa ja itsenäisen elämän taidot omaavaa nuorta asukkaaksi. Asukasvalinta toteutetaan tavalliseen tapaan. Kumppani tukee nuorta asumisen alkuvaiheessa ja NAL-paikallisyhdistys tarjoaa asumisohjausta nuorelle. Mahdollisiin asumisen ongelmiin puututaan kumppanin kanssa yhteistyössä.

Vastuut: Vastuut jakautuvat toimijoiden kesken ja ne on kuvattu kussakin vaiheessa erikseen.

Huomioitavaa:

- Jokaisella toimijalla tulee olla selkeästi nimetyt kumppanuudesta vastaavat tahot.
- Suosituksia ei tule tehdä kevein perustein.
- Kumppanuuspankista ei ole erillistä toimintamallia, lisätietoja antaa: Minna Leino, Alkuasunnot Oy, puh. (09) 774 536 25.

Mukana olleet vastuutahot:

Alkuasunnot Oy

Nuoret asujat stadissa ry

VAMOS-palvelut

KRIS Etelä-Suomi ry

Kriminaalihuollon tukisäätiö

Suomen Pelastusarmeijan säätiö / Inarintien vastaanotto- ja

tukiasumisyksikkö

Kalliolan kannatusyhdistys ry / Kuvernöörintien asumisyksikkö

Suomen Pakolaisapu / Kurvi-projekti

1.6 TYÖPAJAN JA ASUMISPALVELUIDEN YHTEISTYÖMALLI

Työpajojen starttivalmennuksen ja asumistoimijoiden yhteistyömalli on kehitetty Valtakunnallisen työpajayhdistyksen (TPY) Startti parempaan elämään – juurruttamishankkeessa (2012 – 2016). Mallin tekemiseen on saatu konsultatiivista tukea Nuorisosasuntoliiton Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeesta. Malli toimii valtakunnallisesti työpajojen, erityisesti starttivalmennuksen, työkaluna nostamalla esille, miten valmennusprosessin eri vaiheissa (aloitus - työskentely - lopetus) asumisteemaa käsitellään. Startti parempaan elämään – juurruttamishankkeen tavoitteena on levittää matalan kynnyksen starttivalmennusmallia sekä työpajatoiminnan ja asumispalveluiden yhteistyömallia valtakunnallisesti.

Tavoite: Starttivalmennus on tavoitteellista, matalan kynnyksen palvelua, arjen hallinnan vahvistamiseen keskittyvää sosiaalista kuntoutusta, kokonaisvaltaista tukea nuorelle. Valmentautujan kanssa työskennellään tavoitteellisesti ja hänelle tarjotaan sekä yksilöllistä että vuorovaikutussuhteita tukevaa ryhmämuotoista valmennusta.

Palveluverkoston eri toimijoiden välinen yhteistyö on keskeistä. Asumiseen liittyvät asiat ovat merkityksellisiä nuoren elämässä. Mikäli asumisasiat tuottavat huolta, nuoren on vaikea kiinnittyä muutoin valmennusjakson tavoitteisiin. Asumiseen liittyvän tuen antaminen on verkostossa tehtävää työtä, mikä edellyttää selkeää roolia jokaiselle toimijalle.

Kohderyhmä:

- Heikoimmassa asemassa olevat nuoret, joiden palvelutarpeisiin esim. perinteinen työpajatoiminta ei vastaa.
- Nuoret, joilla on monenlaisia tuen tarpeita, esim. arjen hallintaan liittyen.
- Nuoret, joilla on vaikeuksia kiinnittyä olemassa oleviin palveluihin.

Toteuttamistapa: Starttivalmennuksen ja asumispalveluiden yhteistyömalli:

1. STARTTIVALMENNUKSEN ALOITUS

Yhteydenotto, tutustuminen,
alkukartoitus ja
valmennussuunnitelma

Asumisteema starttivalmennusprosessissa:

- Nuoren **luottamuksen** synnyttäminen
- Nuoren elämäntilanteen **kokonaisvaltainen** kartoittaminen, myös asumistilanteen (mahdolliset tuen tarpeet tähän liittyen, esim. vuokratilanne, velkatilanne).

3. STARTTIVALMENNUKSEN LOPETUS JA JATKOPOLKUJEN VAIHE

Loppuarviointi, raportointi,
jälkituki ja seuranta.

Asumisteema starttivalmennusprosessissa:

- Nuoren asumisen **tukitoimien jatkumisen varmistaminen** starttivalmennuksen jälkeenkin, jos nuoren elämäntilanne sitä vaatii. Saattaen vaihtaminen tarvittaessa.

2. TAVOITTEIDEN MUKAINEN TYÖSKENTELY STARTTI- VALMENNUKSESSA

Sopimus, tavoitteiden asettaminen,
valmennussuunnitelma, säännöllinen
arviointi ja dokumentointi
(kehitysprosessi näkyväksi).

Asumisteema starttivalmennusprosessissa:

- **Arjen sujumisen** kokonaisvaltainen tukeminen (esim. arjenhallinnan ja päivärytmin harjoittelu, ruuanlaitto, kodinhoito).
- Tarvittavan **verkoston kokoaminen** nuoren asumisasioiden ympärille, yhteiset toimintatavat nuoren tukemiseksi ja vastuiden selkeyty s.
- **Yhteistyö** vuokranantajan ja työpajan välillä (esim. luottotiedottomien nuorten kohdalla).
- **Erilaisten teemojen** käsitteleminen nuoren/ryhmän kanssa (vertaistuki), tarvittaessa yhteistyökumppaneita tueksi. Teemoja esim. itsenäistyminen, taloudenhoito, luottotiedot ja yksin asuminen. Hyviä menetelmiä esim. asumisen ABC, Asumisen tarinoita ja budjettilaskuri (www.nal.fi).

Vastuut: Starttivalmentaja vastaa kokonaisvaltaisesti valmentautujan valmennusjaksosta. Jos nuorella on tarve työpajan ulkopuolisiin palveluihin (esim. päihde- ja mielenterveyshoito, asumisen tuki), lähtee valmentaja luomaan tukiverkostoja yhdessä nuoren kanssa. Verkostoyhteistyössä vastuut ja roolit sovitaan tapauskohtaisesti.

Resurssit ja kustannukset: Asumisen yhteistyömallia toteuttavat starttipajojen valmentajat yhdessä verkoston kanssa.

Huomioitavaa: Työpajan ja asumispalveluiden yhteistyömallia räätälöidään ja sovelletaan paikallisten tarpeiden mukaan. Esitetty malli on ns. rautalankaversio.

Materiaali: Starttipajoilla on käytössä erilaisia asumisen asioiden käsittelemistä tukevia materiaaleja sekä yksilö- että ryhmävalmennuksen toteuttamiseen. Nuorisoasuntoliiton tuottama materiaali.

Mukana olevat NAL-paikallisyhdistykset: Starttivalmentajat tekevät aktiivisesti verkostotyötä nuorten hyvinvoinnin vahvistumiseksi, myös NAL-paikallisyhdistysten kanssa.

Tiedustelut:

Startti parempaan elämään -juurruttamishanke (2012 – 2016)/
Projektipäällikkö Mea Hannila-Niemelä,
mea.hannila-niemela(at)tpy.fi, puh. 010 279 2727
Projektityöntekijä Pirjo Oulasvirta-Niiranen,
pirjo.oulasvirta-niiranen(at)tpy.fi, puh. 010 279 2739
www.tpy.fi

1.7 ASUKASTUPATOIMINNAN TOIMINTAMALLI, KUOPIO

- Linnantupa

Tavoite: Linnantuvan asukastupatoiminnan tavoitteena on ollut tarjota alueen asukkaille mielekäs tapa viettää päivää, luoda sosiaalisia suhteita ja osallisuuden tunnetta sekä lisätä alueen turvallisuutta yhteisösosiaalityön keinoin. Alueella tehtävät rakennustyöt aiheuttivat huolen asukkaiden tulevasta majoituspaikasta ja heidän tukeminen muutoksen kynnyksellä oli tärkeä asukastupatoiminnan kehittämisen tavoite. Asukastupatoiminnan tavoitteita yleisellä tasolla ovat yhteisöllisyyden ja suvaitsevaisuuden lisääminen, vertaistuen mahdollistaminen, vapaaehtoisen kansalaistoiminnan tukeminen, arjessa auttaminen, vaikeasti työllistettävien työllistäminen, työelämän pelisääntöjen opettaminen ja tärkeinä yhteistyökumppaneina lähiöissä toimiminen.

Kohderyhmä: Linnanpellon puutaloalueella olevat 156 vuokra-asuntoa, joiden asukkaista 99 on sosiaalitoimen asiakkaita ja suuri osa huonokuntoisia päihteidenkäyttäjiä.

Toteuttamistapa: Linnantupa sijaitsee kerrostalon kerhuhuoneessa keskellä korttelia. Tupa on auki päivittäin klo 9 – 13 ja toimii ympärillä asuvien yhteisenä olohuoneena. Linnantuvalla on mm. verenpainemittari ja vaaka, asiakastietokone ja tulostin, lehtiä, lainattavia kirjoja, kahvia ja pientä purtavaa pikkurahalla. Linnantuvalla pääsee mm. askartelemaan ja tekemään käsitöitä. Toimintaa on muokattu asukkaiden toiveiden pohjalta. Tuvalla käy säännöllisesti lähihoitajaopiskelijat sekä sosiaalityöntekijät.

Vastuut: Linnantuvassa vastuut on jaettu eri toimijoiden kesken ja ne on eriteltyinä mallissa puitteiden, sisällön ja toiminnan mukaisesti.

Resurssit ja kustannukset:

- Kyseinen malli toteutettiin toimijoiden perustyon ohella ja kaupungin rahoittamana lähes nollabudjetilla.
- Henkilöstö
- Tila
- Toimintaa varten tarvittavat materiaalit ja välineet
- Toimintamalli saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot:

Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry

Niiralan Kulma Oy

Kuopion seudun päihdepalvelusäitiö

Kuopion kaupungin sosiaalitoimi

Asumisen tuki työllistymisen edistäjänä -hanke (ATTE)

Kotipalvelu

Savon ammatti- ja aikuisopisto Sakky

Evangelisluterilaisen seurakuntayhtymän diakoniakeskus

Pohjois-Savon Viadia ry

Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak

osallisuushanke Salli

Kuopion Settlementti Puijola ry

1.8 NUORET ARJEN KESKIÖSSÄ, ESPOO - Yhteiskehittäminen osallistavana asuinaluesuunnittelun työvälineenä

Tavoite: Mallin tavoitteena oli kuulla nuoria heidän asumishaaveistaan ja –toiveistaan sekä tarkastella nuorten asumisen tarpeita pidemmällä aikajänteellä. Työtavan tarkoituksena oli saada nuoret paremmin osaksi asuinalueiden suunnittelu- ja toteuttamisprosessia ja tällä tavalla parantaa nuorten huomioimista asuntokohteita ja -alueita suunniteltaessa ja rakennettaessa. Pilotin tavoitteena oli saada kokemuksia uudelta yhteistoiminnallisesta työtavasta nuorten ja eri hallinnonalojen kesken sekä edistää eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja sitoutumista nuorisotasumisen kehittämiseen yhdessä palvelun käyttäjien kanssa. Tavoitteena oli tarkastella maankäytön ja kaavoituksen käytäntöjä uudella tavalla sekä vaikuttaa asenteisiin ja tuoda esiin nuorisotasumisen positiiviset puolet asuinympäristölle

Kohderyhmä: Työpajatyöskentelyn voi toteuttaa kunnan tekninen ja ympäristötoimi, joka haluaa ottaa nuoret kohderyhmänä mukaan kaupunkisuunnittelun prosessiin tai paikallinen asumisen toimija.

Toteuttamistapa: Neljä pajakertaa noin kuukauden välein. Vaihtoehtoisesti työskentelyn voi toteuttaa kolme kertaa viikon välein.

Vastuut: Yksi selkeä vastuutaho, joka huolehtii koko hankkeen koordinoinnista alusta loppuun. Koordinointi sisältää työskentelyn markkinointia sekä päättäjille, työntekijöille että nuorille. Lisäksi on huolehdittava käytännön järjestelyistä.

Resurssit ja kustannukset:

- Vastuutaholla vähintään 1 – 2 työntekijää, neljä pajatyöskentelypäivää sekä suunnittelu ja arviointi.
- Tila
- Tarjoilut
- Materiaalit
- Palkkiot/kiitokset nuorille

Huomioitavaa:

- Pajoihin osallistujista enemmistö oltava nuoria.
- Pajoihin osallistujien sitouttaminen koko prosessiin. Osallistuminen vähintään 3 / 4 työpajaan.

Nuorten asumisen tukemiseen liittyviä toimintamalleja ja materiaaleja

---

- Työskentelyn tulosten jatkotyöstämisen ja niiden käyttöönoton varmistaminen.
- Raportti saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Muu toimintamalliin liittyvä materiaali:

- Tiina Saarisen opinnäytetyö: Nuoret arjen keskiössä - Nuorten kokemuksia osallisuudesta Nuoret arjen keskiössä – pilottihankkeen työpajoissa.
- Kehitysvammaliiton Arjen keskiössä -hankkeen raportti ”Vain me ja tavallinen kerrostalo” sekä Asuminen arjen keskiössä – asuntoverkoston yhteiskehittämisen opas

Mukana olleet vastuutahot:

Kehitysvammaliitto ry

Espoon kaupungin Nuorten elinvoimaisuusohjelma ja aikuissosiaalityö

1.9 YHTEISTYÖ PUOLUSTUSVOIMIEN KANSSA

Tavoite: Yhteistyön tavoitteena on jakaa asumisen ja itsenäistymisen tietoa kotiutumassa oleville varusmiehille sekä herätellä heitä selvittämään omia asumiseen ja talouteen liittyviä asioita ennen palveluksen päättymistä. Yhteistyö liittyy Puolustusvoimissa toteutettavaan laajempaan nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ohjelmaan.

Kohderyhmä: Varusmiespalveluksessa olevat (Maa-, Meri- ja Ilmavoimat, Rajavartiolaitos)

Toteuttamistavat, esimerkiksi:

- Oppitunnit (a 45 min.)
- Standipiste (tilaisuuden kesto tai sopimuksen mukaan)
- Kansalaiskasvatuksen päivät, Opintoinfot, Rekry-messut. Tilaisuus ja tilaisuuden luonne vaihtelevat varuskunnan mukaan.

Vastuut:

- Joukko-osastojen varusmiestoimikunnilla (VMTK) on tapahtumien järjestelyvastuu varuskunnissa
- NAL-paikallisyhdistys vastaa yhteydenpidosta ja käytännön osallistumisesta paikallisten VMTK:n järjestämiin tilaisuuksiin.
- NAL vastaa esitteen ja vmtk.fi sivustojen päivittämisestä
- NAL vastaa valtakunnan tasolla sosiaalikirjastoareoiden koulutuksesta ja tiedottamisesta sopivin määräajoin

Resurssit ja kustannukset:

- Tarvittava henkilöresurssi: 1 – 2 tarpeen mukaan
- Matkakustannukset paikanpäälle
- Mahdolliset yöpymiskulut
- Materiaalin tulostuskulut

Huomioitavaa:

- Toisinaan varusmiestoimikunnan toimihenkilöiden vaihtuessa, on tiedotus katkennut. Kannattaa olla itse aktiivinen, ellei VMTK:sta olla yhteydessä tapahtuman lähestyessä.
- Joukko-osastojen VMTK:aa kannattaa muistuttaa siitä, että haluaa jatkossakin osallistua tilaisuuksiin ja että he huolehtivat yhteystietojen siirtyvän seuraaville VMTK:n toimihenkilöille.
- Yhteistyöstä ei ole erillistä toimintamallia saatavilla.

Materiaali/NAL- tukitoimet:

- TJ50-esite www.nal.fi
- Asumisen ja talouden teemakokonaisuus www.vmtk.fi
- Valtakunnallinen listaus paikallisyhdistyksistä
- Omaan kotiin -opas
- Asumisen ABC

Mukana olevat NAL-paikallisyhdistykset:

Joensuun seudun nuorisoasuntoyhdistys ry (Kainuun Prikaati, Kajaani)

Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry (Kainuun Prikaati, Kajaani)

Rovaniemen Nuorisoasunnot ry (Jääkäriprikaati, Sodankylä)

Jyväskylän Nuoriso- ja Palveluasunnot JNP (Tikkakoski)

Hämeenlinnan Seudun Nuorisoasunnot ry, Hyvinkään Nuorisoasuntoyhdistys

ry ja Riihimäen seudun nuorisoasunnot ry (Panssariprikaati, Parola)

1.10 ASUMISEN ILTA VANHEMMILLE JA NUORILLE, OULU

Tavoite: Tilaisuuden tavoitteena on tukea ja antaa tietoa sekä vanhemmille että itsenäistymässä olevalle nuorelle niistä asumisen ja talouden asioista, joita nuoren kanssa olisi hyvä käydä läpi ennen hänen itsenäistymistään kotoa. Monia asioita pidetään itsestään selvyyksinä eikä ajatella, että niitä pitäisi nuorelle erikseen opettaa. Illan tavoitteena on myös jakaa tietoa paikallisista nuorten palveluista, tuista ja antaa vinkkejä siitä, kehen voi olla yhteydessä, jos vaikeita tilanteita ilmenee.

Kohderyhmä: toisen asteen oppilaitoksissa ja lukiossa opintojaan aloittavat tai opiskelevien nuorten vanhemmat ja heidän itsenäistymisiässä olevat nuoret. Myös oppilashuoltoryhmän edustajat.

Toteuttamistapa: Toimijaesittelyt, yleinen tietoisuus nuorten asumisesta tänään ja siihen liittyvistä tuista ja haasteista. Tapausesimerkit elävästä elämästä. Aiheeseen liittyvän materiaalien esittely. Tilaisuuden luonne pyritään pitämään mahdollisimman keskustelevana. Kesto 2 – 3 tuntia.

Vastuut: NAL-paikallisyhdistys on toiminut järjestävänä tahona yhdessä paikallisen nuorten matalankynnyksen palveluita tarjoavan toimijan kanssa. Tilaisuuteen voi pyytää myös muita keskeisiä yhteistyökumppaneita tarvittaessa.

Resurssit ja kustannukset:

- Henkilöresurssi 1 – 2 hlöä/toimija
- Tila
- Kutsut
- Esitteet
- Tarjoilut

Huomioitavaa:

- Markkinointiin kannattaa panostaa. Hyödynnä tässä vanhempainyhdistyksiä ja koulun rehtoreita/opoja. Mahdollisuuksien mukaan lehti-ilmoitusta kannattaa harkita.
- Osallistujamäärä ei välttämättä ole kovin suuri, mutta se auttaa luomaan tilaisuudesta keskusteleavamman ja auttaa suuntamaan illan antia juuri paikalla olevien toiveiden mukaan.
- Iltoja on pidetty tärkeinä ja hyödyllisinä.
- Toimintamallista ei ole erillistä kuvausta.

Materiaali/NAL-tukitoimet:

- NAL-esite
- Listaus NAL-paikallisyhdistyksistä
- Omaan kotiin -opas
- Asumisen ABC
- Kaikki lähtee kotoa -opas
- Tositarinoita asumisesta- tarinoita ja tehtäviä nuorten kanssa pohdittavaksi

Mukana olleet tahot:

Ouluseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry
Vanhempien Akatemia

1.11 OPPILAITOSYHTEISTYÖN MATERIAALIPAKETTI

Tavoite: Materiaalipaketin tavoitteena on tarjota opetusmateriaalia ja hyviä käytäntöjä paikallistasolla tehtävän oppilaitosyhteistyön tueksi. Materiaalin ja toimintamallien teemana ovat nuorten asuminen sekä itsenäisen arjen ja talouden hallinta.

Kohderyhmä: Nuorisosasuntoliiton paikallisyhdistykset ja muut paikallistoimijat, kuten oppilaitokset ja nuorten palveluja tarjoavat tahot. Välillisesti kohderyhmänä ovat oppilaitoksissa opiskelevat nuoret.

Toteuttamistapa: Materiaali sisältää sekä opetuskäyttöön soveltuvaa aineistoa, että muita oppilaitoksien kanssa toteutettavia hyviä käytäntöjä nuorten itsenäisen arjen ja asumisen tueksi. Opetusmateriaalit ovat diaesityksiä, tehtäviä ja opettajan opas oppituntien vetämisen tueksi, ja hyvät käytännöt esimerkkejä monialaisesta yhteistyöstä oppilaitosmaailmassa.

Vastuut: Oppituntien vetämisessä, teemapäivissä, asumisen illassa ja muissa oppilaitoksen tilaisuudessa oppilaitos / paikallisyhdistys. Vertaisohjaajana verkossa toimintamallissa oppilaitos. Yhdistyskatalogissa järjestöedustaja (esim. NAL-paikallisyhdistys).

Resurssit ja kustannukset:

- Vaihtelevat toimintamallista riippuen.
- Oppituntien vetämisessä, teemapäivissä, asumisen illassa ja muissa oppilaitoksen tilaisuuksissa tarvitaan vetäjän panos (voi olla opettaja tai paikallisyhdistys), tila ja materiaali. Kustannuksia tulee työtunneista.
- Vertaisohjaajana verkossa toimintamallissa tarvitaan opettajien sekä mahdollisesti paikallisyhdistysten ja muiden järjestöjen panos vertaisohjaajakurssin suunnitteluun ja pitämiseen ja koordinoiva taho vertaisohjaajatoiminnan työnohjaajaksi. Kustannuksia tulee työtunneista.
- Yhdistyskatalogi tarvitsee koordinoivan tahon (esim. NAL- paikallisyhdistyksen) keräämään järjestöiltä tiedot ja markkinoimaan katalogia oppilaitoksiin. Katalogin voi tehdä sähköisenä, jotta sille ei tule painamiskuluja.

Huomioitavaa:

- Asumisen ABC muodostaa laajan kokonaisuuden itsenäiseen asumiseen liittyvien oppituntien vetämisen tueksi (diaesityksiä, tehtäviä, videoita, asumisen sanastoa jne.) ja se on sijoitettu Nuorisoasuntoliiton nettisivuille.
- Muun materiaalin (lueteltu alla) saa käyttöönsä Nuorisoasuntoliitosta pyytämällä.
- Monen toimintamallin käyttäminen edellyttää toimijoiden (esim. NAL-paikallisyhdistys + oppilaitos) yhteistyötä, mutta opetusmateriaalia voi ja on suotavaa käyttää myös oppilaitoksissa sisäisesti.

Materiaali/NAL-tukitoimet:

- Asumisen ABC
- Vertaisohjaajana verkossa toimintamalli (opiskelijoiden sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa vertaisohjausta arjen onnistumisen tueksi)
- Yhdistyskatalogi (yhdistysten oppilaitoksiin tarjoamat yhteistyön mahdollisuudet ja palvelut)
- Pärjäämisprojekti 9. luokkalaisille
- Asumisen ilta vanhemmille ja nuorille
- Tehtäväpankki
- Materiaalit saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet NAL-paikallisyhdistykset:

Joensuun Seudun Nuorisoasuntoyhdistys ry (Yhdistyskatalogi)

Oulun seudun Nuorisoasuntoyhdistys ry (Asumisen ilta vanhemmille ja nuorille)

2. Materiaaleja eri tilanteisiin

2.1 TIETOPAKETIT

2.1.1 OLISINPA KOTONA -opas nuorten asumisen tukemiseen osana monialaista ennaltaehkäisevää yhteistyötä

Aikaisemmin: Nuorten asuminen osana syrjäytymisen ennaltaehkäisyä ja Nuorten asuminen osaksi arjen työtä - tietopaketit

Tavoite: Oppaaseen on koottu perustietoa nuorten kotoa pois muutosta, nuorten asumisesta, asumisen ongelmista ja niiden ennaltaehkäisemisestä. Oppaan tarkoituksena on antaa nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille välineitä nuorten asumisasioiden puheeksi ottoon, asumisen tilanteen kartoitustyöhön sekä siihen, mitä nuorten asumisessa tulisi huomioida.

Oppaaseen on koottu tietoa tiivistetysti eri lähteistä, kuten tutkimuksista, artikkeleista tai opinnäytetöistä. Osa tiedosta on asumisen toimijoiden kokemuseräistä tietoa. Tavoitteena on ollut koota hajallaan olevaa tietoa yhteen, helpommin hyödynnettävään muotoon.

Kohderyhmä: Nuorten parissa toimivat opiskelijat, ammattilaiset, päättäjät ja nuorten vanhemmat.

Huomioitavaa: Opas saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

2.1.3 KAIKKI LÄHTEE KOTOA -opas lapsuudenkodista itsenäistyvän nuoren asumisen tukemiseen

Aikaisemmin: Mitä olisi hyvä huomioida, kun nuori suunnittelee omaan kotiin muuttoa – vinkkejä kasvattajille

Tavoite: Opas antaa eväitä keskustelulle ja arjen taitojen harjoittelulle lapsuudenkodissa tai muussa tähän rinnastettavassa paikassa. Asumiseen liittyvät tiedot ja taidot auttavat nuorta sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen sekä helpottavat asumisen alkuun pääsyä, kun hän tuntee hallitsevansa ja tuntevansa arjen perusasiat. Asumisen alkutaipaleen onnistumisella on suuri vaikutus nuoren myöhempään elämään ja oman elämänhallinnan tunteeseen.

Kohderyhmä: Vanhemmat tai muuten kasvattajan roolissa toimivat sekä itsenäistyvä nuori itse.

Huomioitavaa: Opas saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

2.2 MATERIAALIA OHJAUS- JA OPETYSTYÖHÖN

2.2.1 Nuoren asumisen polku

Tavoite: Polku kuvaa asumisen elinkaarta asunnon hankinnasta aina asunnosta poismuuttoon. Polku tekee näkyväksi erilaisia asioita ja vaiheita, joita kyseisessä asumisvaiheessa tarvitsee huomioida. Polku toimii hyvänä apuvälineenä sekä nuorelle että työntekijälle hahmotettaessa asumisen kokonaisuutta.

Kohderyhmä: Ammattilaiselle ohjaustyöhön ja nuorelle itselleen omaan kotiin muuttaessa.

Huomioitavaa: Materiaali saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet tahot: Vantaan Nuoret Asujat ry

2.2.2 Miten selvitän vuokravelkani?

Tavoite: Tarkoituksena on antaa välineitä vuokra-asukkaiden oman taloudenhallinnan tueksi sekä välittää tietoa vuokravelan seurauksista ja ongelmatilanteissa toimimisesta. Vuokranmaksupolussa kuvataan vuokravelan etenemistä eräpäivästä häättöön ja ulosottoon sekä sitä, miten vuokralainen voi toimia eri vaiheissa.

Kohderyhmä: Asumisen, opetuksen ja nuorten parissa toimiville ammattilaisille työvälineeksi ja asukkaiden perehdytysmateriaaliksi

Toteuttamistapa: Nuoret voivat itsenäisesti tai ohjatusti tutustua materiaaliin. Vuokranmaksupolkua voi käyttää itsenäisesti tai osana NAL:n Asumisen ABC:n Itsenäinen rahankäyttö -oppituntia ja Asuminen ja raha -diasarjaa, jossa on muistiinpanosivuilla avattu velan perimisen eri vaiheita ja termejä.

Resurssit ja kustannukset: Jos käyttää itsenäinen rahankäyttö -oppituntia, sen kesto on 45 min. Tällöin tulee tulostaa nuorille tehtäväpankin Budjettilaskuri -tehtävä.

Materiaali/NAL-tukitoimet:

- Asumisen ABC
- Materiaali saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot:

Nuorisosasuntoliiton Helppo olla – rästejä nolla -projekti

2.2.3 Asuminen ja rahavaikeuksien ennaltaehkäisy – opetusmateriaali

Tavoite: Opetusmateriaali koostuu sekä lyhytelokuvasta että siihen liittyvästä diakokonaisuudesta. Lyhytelokuvan tarkoitus on välittää tietoa nuorten velkaantumisesta ja asumisen haasteista sekä herättää nuoret pohtimaan omaa talouden hallintaa. Elokuvan tukena käytettävällä opetusmateriaalilla on tarkoitus välittää tietoa asumisesta ja rahankäytöstä, kuten rahankäytön suunnittelusta sekä rahavaikeuksista ja niiden ennaltaehkäisystä.

Kohderyhmä: Nuorille ja nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille, joko itsenäiseen tai ohjattuun tutustumiseen ja työskentelyyn.

Toteuttamistapa: Ensin katsotaan Omillaan -lyhytelokuva, jota voidaan käsitellä ilman dioja ja keskustella tarinan pohjalta ongelmiin johtaneista tekijöistä, niiden seurauksista sekä erilaisista ratkaisuvaihtoehdoista. Elokuva voidaan käsitellä myös diaesityksien pohjalta, joissa on elokuvaan liittyviä kysymyksiä.

Resurssit ja kustannukset:

- Lyhytelokuvan kesto 6 min. 38 s.
- Diaesitysten kesto 1 oppitunti / diaesitys.

Huomioitavaa: Lyhytelokuva pohjautuu sitä tehneiden nuorten omiin kokemuksiin. Lyhytelokuva löytyy osoitteesta:

<https://www.youtube.com/watch?v=egNcWS9njZ0>

Materiaali/ NAL -tukitoimet:

- Asuminen ja rahavaikeudet -luentomateriaali
- Asuminen ja rahankäytön suunnittelu -diasarja ja tehtävät
- Materiaalit saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot:

Helsingin kaupungin Mediakylpylän videoryhmän nuoret

Helsinki Vamos nuoret

Nuorisosasuntoliiton Helppo olla – rästejä nolla -projekti

2.2.4 Asumiskurssi rikostaustaisille nuorille -ohjaajan materiaali

Tavoite: Asumiskurssin tavoitteena on parantaa nuorten asunnonsaanti-mahdollisuuksia, vahvistaa nuorten asumisen ja arjenhallinnan tietoja ja taitoja sekä vähentää ja ennaltaehkäistä nuorten asunnottomuutta. Ohjaajan materiaalipaketti on tarkoitettu ohjaajan käyttöön ja tueksi kurssin toteuttamiseen. Ohjaajan materiaali ja sen liitteet sisältävät kaiken oleellisen tiedon kurssin toteuttamiseksi. Materiaalista löytyy oleelliset tiedot asumisesta sekä erilaisia käytännön ohjeita.

Kohderyhmä: Asumiskurssi on tarkoitettu toteutettavaksi pääsääntöisesti alle 30-vuotiaille rikostaustaisille nuorille.

Toteuttamistapa: Kurssin voi toteuttaa joko ryhmämuotoisesti tai yksilötyönä. Kurssi jakautuu kahdeksaan eri päteemaan. Kurssi on suunniteltu toteutettavaksi kahtena päivänä viikossa, ja näin toteutettuna kurssi kestää kokonaisuudessaan kuukauden. Ohjaajan materiaalissa on suuntaa antavat ajat, jotka kestävät aiheesta riippuen noin kaksi tuntia.

Vastuut: Yksi selkeä vastuutaho, joka huolehtii kurssin toteutuksesta. Kurssikerroille voi pyytää teeman mukaisesti muita toimijoita mukaan.

Resurssit ja kustannukset:

- Vastuutaholla vähintään yksi työntekijä
- Tila
- Tarjoilut
- Materiaalit

Huomioitavaa: Ryhmämuotoisesti toteutettaessa otettava huomioon

ryhmäläisten eri tietotaso ja huolehdittava, että kaikki saa tarvitsemansa tiedon. Kurssiin olisi hyvä sisällyttää mahdollisimman paljon käytännön harjoituksia. Jos näitä ei ole esim. vankilassa mahdollista toteuttaa, niille on materiaalissa annettu vaihtoehtoja. Pienillä muutoksilla kurssin sisältö on sovellettavissa helposti myös muille kuin rikostaustaisille nuorille.

Materiaali/NAL -tukitoimet:

- Ohjaajan materiaalin tukimateriaalit löytyvät sen liitteistä.
- Materiaali saatavilla pyydetessä joko lähimmästä Yhdyskuntaseuraamustoimistosta tai Nuorisosasuntoliitosta.

Mukana olleet vastuutahot: Vapautuvien nuorten vankien asumisen verkosto pääkaupunkiseudulla.

2.2.5 Vantaan jälkihuollon sosiaaliohjauksen materiaalipankki

Tavoite: Materiaalipankin on tarkoitus toimia työskentelyn tukena, jotta työntekijöiden tulisi käsitellä nuoren kanssa asioita monipuolisesti elämän eri osa-alueilta, kuten asuminen ja sosiaaliset suhteet. Materiaalipankin tarkoitus on lisäksi edistää Vantaan jälkihuoltopalveluiden tasalaatuisuutta.

Kohderyhmä: Sosiaaliohjauksen materiaalipankki on suunnattu ensisijaisesti kaikille kaupunkien jälkihuollon sosiaaliohjaajille. Materiaalipankkia voidaan hyödyntää myös sosiaalityössä. Toissijaisesti materiaali on hyödynnettävissä muidenkin nuorten kanssa työskentelevien toiminnassa, kuten etsivä työ, sijaishuolto, koulukuraattorit ja aikuissosiaalityö.

Toteuttamistapa: Materiaalipankkia voi hyödyntää omassa työssään, vaikka esim. oman kunnan sosiaaliohjauksen työskentelyprosessi eroaisi Vantaan mallista. Tätä voi käyttää kokonaisuutena tai poimia materiaalipankista omaan työhön sopivat menetelmät ja osiot.

Vastuut: Jälkihuollon sosiaaliohjaajat tai muut pankkia käyttävät tahot.

Resurssit ja kustannukset: Sosiaaliohjaajan työaika

Materiaali/NAL-tukitoimet:

Vantaan sosiaaliohjauksen materiaalipankin materiaalit

Mukana olleet vastuutahot: Vantaan kaupungin nuorten jälkihuolto

Lisätietoja: Vantaan kaupungin nuorten jälkihuollon johtava sosiaalityöntekijä, p. (09) 839 236 90

2.2.6 Tositarinoita asumisesta – tarinoita ja tehtäviä nuorten kanssa pohdittavaksi

Tavoite: Asumisen tositarinoiden tarkoituksena on auttaa työskentelemään nuorten kanssa nuorten asunnottomuutta ennaltaehkäisevästi.

Kohderyhmä: Nuorten kanssa toimivat työntekijät.

Toteuttamistapa: Asumisen tositarinoiden kautta käydään asumiseen liittyviä yleisiä sudenkuoppia läpi ennaltaehkäisy näkökulmasta. Materiaalista löytyy tositarinoiden lisäksi keskusteluun virittäviä apukysymyksiä ohjaajalle sekä olennaista tietoa kuhunkin tositapaukseen liittyen.

Resurssit ja kustannukset: Työntekijän työaika

Huomioitavaa: Tarinoiden läpikäynnin jälkeen on tärkeää pohtia, mitä seurauksia tapahtuneesta on nuorelle vuokralaisena ja kuinka tilanne olisi voitu ehkäistä. Materiaali saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Materiaali/ NAL -tukitoimet:

- Omaan kotiin -opas
- Asumisen ABC
- Kaikki lähtee kotoa -opas

Mukana olleet vastuutahot: Alkuasunnot Oy

2.3 MATERIAALIA NUORILLE

2.3.1 Asumisen abc

Tavoite: Asumisen ABC on Nuorisoasuntoliiton kehittämä oppi- ja opetusmateriaali nuorten asumisesta, jonka tavoitteena on vahvistaa nuorten asumisen taitoja ja tarjota opettajille materiaalia oppituntien tueksi.

Kohderyhmä: Itsenäistymisiässä olevat nuoret. Toisen asteen oppilaitosten opettajat, työpajojen valmentajat, muut nuorten asumisen parissa työskentelevät ammattilaiset.

Toteuttamistapa: Nuori voi hyödyntää materiaalia itsenäisesti. Opettajat tai muut nuorten asumisen parissa työskentelevät voivat hyödyntää materiaalia oppituntien tai asumistietokurssien suunnittelussa.

Resurssit ja kustannukset: Oppitunteja varten on varattava aikaa opetusmateriaaliin tutustumiseen ja oppitunnin suunnitteluun.

Huomioitavaa: Monilla paikkakunnilla on mahdollista tilata Asumisen ABC-kouluttaja Nuorisoasuntoliiton paikallisyhdistyksestä (www.nal.fi).

Materiaali/ NAL-tukitoimet:

- Tietoa asunnonhankinnasta, raha-asioista sekä vuokralaisen oikeuksista ja velvollisuuksista
- Budjettilaskuri ja Oletko valmis muuttamaan pois kotoa? -testi
- Opettajille suunnattu materiaali: diasarjat, opettajan opas ja harjoituksia
- Materiaali saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot: Nuorisoasuntoliitto ry

2.3.2 Itsenäistyvän nuoren opas, Vantaa

Tavoite: Itsenäistyvän nuoren opas on suunnattu vantaalaisille nuorille, mutta sitä käytetään laajalti muuallakin, koska suurin osa asiasta on yleispätevää tietoa. Opas tarjoaa tietoa nuorille muun muassa siitä, mitä tulisi huomioida ennen oman asunnon hankintaa, asuntohakemuksen täyttämässä, toimeentulosta ja tuista.

Kohderyhmä: Itsenäistymässä olevat nuoret.

Huomioitavaa: Opas saatavilla osoitteesta:

<http://www.jeesi.info/File/179385ed-ad15-4ed4-952e-8654da847230/0/itsenaistyvan-opas-tuloste.pdf>

Mukana olleet tahot:

Vantaan nuorten tieto- ja neuvontapalvelu Jeesi

Vantaan kaupungin nuorisopalvelut

SPR:n Nuorten turvatalo Vantaa

2.3.3 Varusmiehille suunnattu asumisen materiaali

Tavoite: Osa NAL-paikallisyhdistyksistä ovat pilotoineet yhteistyötä Puolustusvoimien paikallisten joukko-osastojen varusmiestoimikuntien kanssa. Yhteistyön tavoitteena on ollut jakaa varusmiehille asumisen tietoa ja herätellä palveluksen päättämässä olevia varusmiehiä selvittämään ja hoitamaan asumisen ja talouden asiat kuntoon ennen kotiutumista. Tätä yhteistyötä tukemaan on laadittu yhdessä valtakunnallisen varusmiestoimikunnan kanssa TJ50- esite ja tuotettu valtakunnallisen varusmiestoimikunnan verkkosivuille asumista ja taloudenhallintaa kokeva teemakokonaisuus.

Kohderyhmä: Varusmiespalvelustaan päättämässä olevat varusmiehet.

Toteuttamistapa: Esite: www.nal.fi ja verkkosivut: www.vmtk.fi

Vastuut: Päivitysvastuu Nuorisosasuntoliitto ry:llä.

Mukana olleet tahot:

Valtakunnallinen varusmiestoimikunta

Mun Talous- osahanke/ Nuorisosasuntoliitto ry

2.4 MATERIAALIA VAIKUTTAMISTYÖHÖN

2.4.1 Vinkkejä vaikuttamiseen

Tavoite: Vinkkejä vaikuttamiseen -materiaalin tavoitteena on tarjota ideoita erityisesti NAL-paikallisyhdistyksille paikallisen ja alueellisen tason

vaikuttamistoiminnan suunnitteluun. Materiaaliin on koottu mm. vaikuttamisen keinoja ja kohteita sekä muita vaikuttamistoiminnan suunnittelussa huomioonotettavia asioita.

Kohderyhmä: NAL-paikallisyhdistykset, muut vaikuttamistoiminnasta kiinnostuneet tahot.

Materiaali/NAL-tukitoimet:

- Vinkkejä verkostotyöhön
- Vaikuta päättäjiin-tapahtuman ohjeistus
- Materiaali saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot: Nuorisoasuntoliitto ry

2.4.2 Vaikuta päättäjiin -esimerkki vaikuttamistempauksen toteuttamisesta

Tavoite: Vaikuta Päättäjiin- tapahtuman ohjeistus syntyi Vantaalla keväällä 2013 pidetyn vaikuttamistempauksen yhteydessä. Ohjeistuksessa on kuvattu esimerkinomaisesti ja yksityiskohtaisesti a:sta ö:hön Vantaan tempauksen synty ja vaiheet aina suunnittelusta toteutukseen asti. Eri toimijoiden kanssa yhteistyössä toteutettu vaikuttamistempaus on tehokas tapa ajaa nuorten asioita eteenpäin ja vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Vantaan esimerkkitapauksessa tempaus edisti nuorisoasumiseen tarkoitettujen tonttien saamista, poiki yhteistyötä eri toimijoiden kesken ja edisti nuorten asumisen ongelma-kohtien viemistä mm. opetuslautakuntaan.

Kohderyhmä: Kaikki, jotka ovat kiinnostuneita vaikuttamaan ja järjestämään vastaavanlaisia vaikuttamistilaisuuksia.

Vaikuttamisen kohteena uudelleen valitut ja ensimmäistä kauttaan aloittelevat valtuutetut, eri lautakunnissa työskentelevät ja kaupungin virkamiehet.

Toteuttamistapa: Puolen päivän tilaisuus, jossa nostettiin esiin alueen nuorten asumiseen liittyviä haasteita ja palveluiden sudenkuoppia. Informatiiviset tietoiskut, ryhmätyö, messut ja paneelikeskustelu.

Vastuut: Yksi koordinoiva taho, joka vastaa kokonaisuudesta. Muuta mukanaolijat sovituin velvoittein.

Resurssit ja kustannukset:

- Yksi koordinoiva henkilö ja muut henkilöt työmäärän mukaan
- Tila
- Tarjoilut
- Jaettava materiaali

Huomioitavaa: Kannattaa huomioida valtuustojen työskentelyjärjestys, esim. milloin aloittavat budjettityönsä > vaikuttaminen määrärahoihin. Kannattaa selvittää valtuustojen ja lautakuntien työskentelyaikataulu, jotta tilaisuus ei osu esimerkiksi valtuustoistuntojen tai iltakoulujen kanssa päällekkäin. Valtuudet ovat pääsääntöisesti työelämässä olevia, joten irrottautuminen omasta työstä voi olla päiväsaikaan haastavaa.

Materiaali/NAL-tukitoimet:

- Esitteet
- Roll up
- Materiaali saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet tahot:

Alkuasunnot Oy
NAL Palvelut Oy
Vantaan nuoret asujat ry
Vailla vakinaista asuntoa ry
Maahanmuuttajanuorten tuki ry, R3
Vantaan ammattiopisto Varia
Nuorisosäätiö
Suomen punainen Risti / Nuorten turvatalo Vantaa
VAV-asunnot oy (Vantaan kaupungin vuokra-asunnot)
Vantaan kaupungilta:
Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu Jeesi
Vantaan nuorten työpajat
Nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinä
Nuorisopalvelut
Perhepalvelut

2.4.3 Vinkkejä verkostotyöhön – Verkostot nuorten asumisen tukena

Tavoite: Vinkkejä verkostotyöhön – materiaalin tavoitteena on auttaa ymmärtämään miksi nuorten asumisen huomioiminen verkostotyössä on tärkeää ja mitä verkostotyön keinoja NAL-paikallisyhdistyksillä on käytettävissään. Lisäksi materiaali tarjoaa vinkkejä miten verkostotyö saataisiin entistä paremmin osaksi paikallisyhdistysten toimintaa.

Kohderyhmä: NAL-paikallisyhdistykset sekä muut tahot, jotka ovat kiinnostuneet asumisen näkökulman huomioimisesta osana verkostotyötä.

Materiaali/NAL-tukitoimet: Materiaali saatavilla osoitteesta: www.nal.fi.

Mukana olleet vastuutahot: Nuorisoasuntoliitto ry